

Era vop de Les

Lourdes España

Basat ena istòria de Jèp de Montoya

Era Vop de Les ei un libre de Lourdes España

basat ena istòria de Jèp de Montoya

ISBN: 978-84-89940-36-9

D.L.: L-1097-2012

Maquetacion: Hug de la Rosa Ruperto

Junh de dus mil dotze.

Ensenhador

1. Era vop e eth grilhon	pag. 1
2. Era vop e eth corbàs	pag. 6
3. Era vop e er os	pag. 11
4. Era vop e era oelha Caparroja	pag. 16
5. Es crabes dera Lenganha	pag. 21
6. Eth gat e er arrat	pag. 24
7. Era vop e er esquirò	pag. 29
8. Era vop en Barcelona	pag. 33
9. Era vop camin d'America	pag. 37
Prepauses de treball	pag. 45
Aspèctes Generaus	pag. 47
1. Era vop e eth grilhon	pag. 53
2. Era vop e eth corbàs	pag. 56
3. Era vop e er os	pag. 59
4. Era vop e era oelha Caparroja	pag. 62
5. Es crabes dera Lenganha	pag. 66
6. Eth gat e er arrat	pag. 68
7. Era vop e er esquirò	pag. 70
8. Era vop en Barcelona	pag. 72
9. Era vop camin d'America	pag. 74

Era vop

de Les

Lourdes España

Basat ena istòria de Jèp de Montoya

1. Era vop e eth grilhon

Bèth temps a, en aquera epòca qu'es animaus encara parlauen, en pòble de Les, en terçon de Quate Lòcs, i auie ua vop que se passejaue toti es dies peth Pònt dera Lana.

Un beròi maitin de primauera, d'aqueri qu'eth solei trinque es pèires, mentre era vop caminaue escotèc dejós des sòns pès:

—Ai, ai, ai, ai!!! Lhèua eth pè que m'estronhes damb es tues urpes...

Auie cauishigat un petit grilhonet. Agust, tot estamordit e damb eth còs miei estronhat, escridassant-la le didec:

—Tròc d'arrominguèra, daurís es uelhs e guarda per a on camines!

A tot açò era vop que contestèc:

—Qué vòs fotut taupàs?

En enténer aquestes paraules eth grilhon guardèc de naut en baish ara vop e tot enforismat que responec:

—Qué t'as pensat nas de piòisha! Perque sigues mès leugèra, capinauta e sharmanta que jo, non te da pas dret a passar-me peth dessús? Ara vam a veir qui ei mès fòrt, tu grana o jo petit!

—Donques ac vam a veir! —diguec era vop— Quan vòs que mos tornem a trapar?

E d'aquesta manèra tan senzilha se declarèren era guèrra.

—Dimars que ven! —contestèc eth grilhon— Veiram qui ei mès fòrt!

E... d'alavetz enlà, es dues parts qu'auien ua setmana entà premanir es sues armades.

Eth grilhon se passaue es dies en tot anar d'un canton tar aute, cavillaue quini animalòts li servirien entara sua armada, e arribèc ara conclusion de que cercarie animaus des espècies mès petites: vèspes, tauassi, hormigues, abelhes, sautarèths... E atau ac hec! Campèc pes marges des arrius, pes sègues des camins e amassèc un corròp d'animalonhs.

Dera madeisha faïçon, era vop comencèc era sua cèrca, anèc a cercar es animalòts gròssi deth bòsc. Correc totes es ribères cercant animalonhs

que volessen ajudar-la. Cerca que cercaràs arribèc en Pradet, a on trapèc ath gat-garièr e le diguec:

—Bon dia Mossur! Me calerie era tua ajuda, poiràs balhar-la-me?

E seguic dident: —Jo qu'è nau abiletats dauant dera coa!

Eth gat qu'au diguec¹:

—Jo que non n'è sonque ua!— E en un saut pugèc en arbe, e un viatge dessús au diguec ara vop—: Tiòc, ac harè! Mès pensi que d'aqueres nau abiletats que dides qu'as deuant dera coa, hè-te'n a valer ua.

Eth gat demorèc en arbe mentre la guaitaue aluenhar-se, coishin-coishan en tot seguir eth sòn camin cap ath bòsc. Ère ja *boca de net* e entenec uns lairets:

—Auuuu!, Auuuuu!, Auuuuu!

Trapèc ath lop lairant ara lua ath cap deth malh.

—Qui gòse shordar-me ad aquestes ores? —idolèc eth lop.

— Sò era vop de Les e vengui tà convencer-te d'anar a combat!

E jos aquera lua plea de primauera era vop que trapèc a un aute aliat.

Anin-anan anèc cercant peth bòsc de Soberpèra e se trapèc ar eriçon, mès enlà, en miei des arrominguères, ath sanglièr, e laguens d'ua henerècla, ena pèira, ar ariango. A toti les condèc eth sòn malur e atau formèc era tropa des grani animaus.

Tàs dètz deth maitin deth dia en question toti s'amassèren en Pontet dera Lana².

Eth Pontet dera Lana ère plaçat un shinhau mès ensús deth Pònt dera Lana.

En un costat i ère eth grilhon damb era sua armada e en er aute era vop damb era sua.

¹Parlar deth Pradet e Bordius (bordaus de Canejan). Parçan septentrionau dera Val d'Aran. Diferenta forma de pronòm: "Qu'au diguí" en compdes de "Que li diguí", "qu'au diguec" per "li diguec".

²Eth Pontet dera Lana ère plaçat un shinhau mès ensús deth Pònt dera Lana a on i auie un pontet sus un arriulet peth quau ara non i baishe bric d'aigua, mès en aqueth temps es vielhs le diguien eth Pontet dera Lana.

Es guardades desafiantes de toti hègen a pressentir qu'anaue a èster un combat coma jamès s'auie entenut explicar.

Eth grilhon damb eth cant hec un shiulet as sònns companhs e les didec:

—Escotatz-me toti!! ua causa vos è de díder abantes d'èntar en combat. Auetz vengut aciu en representacion de toti aqueri animalonhs petiti. Animalòts que pendent tota era vida an estat menspredadi pera sua estatura, cauishigadi, escarnidi, jamès tengudi en compde entà ahèrs de relevància.

Mès..... ara ei eth nòste moment, er instant de hèr-mos a valer, d'ensenhar-les qui èm e de çò qu'èm capables!!!!

E seguic en tot díder:

—En començar era luta vos meteratz laguens deth còth, des aures, dejós dera coa, dessús dera esquia, en fin, ja m'entenetz...!

Picatz tant com donguen es vòstes fòrces e atau non poirà pas virar-se.

Parièrament era vop cridèc ath sòn escabòt de luta e les didec:

—Ja ei era ora! Sonque un conselh vau a dar-vos, pr'amor qu'era luta ja ei guanhada. Vosati qu'ètz tan fòrti, valenti, esdegats e leugèrs, auetz de trucar tant que pogatz. Trucs e bones patacades, e, de seguida ja i seram. Alavetz quan era victòria sigue nòsta l'heuarè era coa e mo'n anaram a banhar en Garona tà celebrà'c.

Er erigon quilhèc es sues punches en senhau d'atac e ath madeish temps de defensa, er ariango estienec es sues ales e l'heuèc es uncles entà atacar, eth sanglièr ahilèc es caishaus, eth lop comencèc a idolar e era vop ben capinauta dèc eth senhau d'atac.

E..... atau ei com comencèc era peleja.

Non se vedie arren, ua grana povassèra ac entoraue tot. Sonque s'entenien trucs e patacs:

—PIIMM, PAAMMM, POOMMM...!!!

—AI,AI,AI,AI...!!!

—PIIMM, PAAMMM, POOMMM...!!!

—AI,AI,AI,AI...!!!

De tant en tant s'entenie era vop dident:

—Hè lèu, toti a resistir!!!

Mès eth grilhon e es sòns auien es de guanhar. Se calauen entremiei deth peu, des aures, en còth, ena coa, per tot eth còs des auti e sonque hègen que mossegar e picar.

—Cau resistir o morir!—diguie era vop.

Mès resultèc que non pogueren hè'c, e era vop de tanta piquèra, escodor e dolor qu'auie lheuèc era coa e diguec:

—Companhs tara aigua, ja n'í a pro!

Toti se calèren en Garona e atau siguec com era vop perdec era guèrra.

Eth grilhon orgulhós dera sua victòria abans de marchar les didec:

—Tostemp mos escarnissen e se trufen dera nòsta estatura, jamès tengudi en consideracion entà ahèrs de relevància, cauishigadi e ignoradi. Aquesta derròta vos ensenharà a non menspredar ne infravalorar as espècies petites.

—A partir d'ara volem, tolerància, integracion e eth respècte que mos meritam.

Eth grilhon amassa damb eth sòn escabòt s'aluenhèc direccion ara Lana de Les.

E aquiu laguens dera Garona se quedèren pensant enes paraules deth grilhon.

Ath cap d'ua bona estona, en gésser dera aigua, era vop les didec:

—Ja en sò harta de vosati, non vos voi veir mès, me'n vau!!

Era vop, des-hèta, vençuda, e damb er orgulh enes pès, anin-anan prenech eth camin de Sadau.

2. Era vop e eth corbàs

Sense demora era vop anèc pujant eth camin de Sadau. S'arturèc en Malhòc des Carrères. Pugèc en ua grana arròca e s'estienec tota cansada entà posar-se ua estona mentre guardaue era beresa dera Lana.

—Tanplan acitau, s'està ben! —diguec—. Mès me cau tier compde non me vagen a fóter un trèt!

Dit aquerò, un caçaire que passaue per aqui la vedec tota beròia prenent eth solei. Se li apropèc e le flanquèc ua barrinada. Mès sòrt n'auèc era nòsta protagonista que non la toquèc pas; era bala anèc a encrustar-se ena pèira a on cogitaue.

—Reòsca, que me l'è empassada! diguec eth caçaire.

Mentre tornaue a cargar era escopeta era vop gessec tota espavorida en tot díder:

—Non se pòt díder arren, ne badinar. Ben! Me cau espavilar e húger d'aciu.

Ath sant córrer passèc per tot eth camin de Sadau, e enlà enlà, trobèc a un corbàs ath miei d'ua branca.

—Com pròve corbàs? —demanèc era vop.

—Anant hèn! Passant dies e virant enlà!—responec eth corbàs.

—Guarda, ara que te veigui, que se m'arrebrembe, me cau era tua ajuda entà un prètzhèt de maximau importància.

—Blaga, e se te posqui ajudar, ac harè!

—Diden qu'ath començament de cada sason en bòsc deth Borrut se celebraue ua nòça a on toti es animaues i èren convidades. Damb era sason des flors, se decidic celebrar era nòça en Cèu, de forma que totes es bèsties que podessen volar i èren convidad. Era notícia s'estienec per tot eth bòsc e, mentre es audèths èren erosi, era rèsta d'animaues morien d'enveja pensant qu'eri non i podien anar.

Era vop contunhèc explicant:

—Jamès s’a entenut a díder que cap d’animau sense ales age assistit ara hèsta. Mès enguan m’an convidat e i voleria pujar; amic corbàs, me deisharies es ales?

—Òc —diguec eth corbàs—, se non vòs sonque aquerò ja te les vau a deishar.

Eth corbàs se trè es ales e les ac met ara vop.

—Ara ja pòs començar a volar, hè lèu!- diguec eth corbàs.

Era vop qu’agarrèc era enventida e comencèc a pujar, ensús, ensús e mès ensús... Ère erosa, hège temps que non se trapaue tan leugèra. Guaitèc entà baish, vedec era Lana e se’n brembèc dera des.hèta, mès ara ja non l’importaue, se trapaue poderosa e liura. Passèc dessús deth Malh des Esclopèrs, peth Tuc des Neres, era Seuva... Volèc e volèc, mès abantes d’arribar en cèu se cansèc, es ales ja non li tiegen, era fòrça li mancaue. Alavetz comencèc a baishar enjós, enjós... en tot anar a quèir cap a Bordius; queiguec de tan naut que lèu s’aucís.

Ua oelha aperada Caparroja, en veiguer-la arribar deth cèu, s'apropèc e le diguec:

—Qué as vop? D'a on vies?

Era vop en tot planher-se peth mau qu'auie dera fòrta patacada li responec:

—Se d'aguesta escapi e non morisqui cap, jamès plus anarè de nòces tath cèu. Eth cèu tàs audèths e era Tèrra entara rèsta d'animaus, atau ac volec eth gran Diu e atau a d'èster.

Era vop guardèc as uelhs dera oelha e le didec:

—Caparroja te veigui trista, qué as?

—Uè, era mia vida ei plea de malurs, es amos que'm trèn tard, que'm barren d'ora³, en mes d'abriu que me n'anarè per aciu e per aqui damb era lata cap deth arriu.

—Sò magra, non vali arren, es comes que me hèn fliu, fliu! En mes de mai que'm meteràn ua truquèra, e me n'anarè de sèrra en sèrra. Entà Sant Joan se non è ua bona anhèra qu'em treiràn era gargamèra.

En escotar-te me ven ath cap era istòria des oelhes charraires⁴. Era istòria ditz atau: *"Un pastor cromptèc un ramat de oelhes, mès quan les coneishec resultèc que non hègen que belegar. Se passauen tot eth dia:*

"Bèèèèè, bèèèè, bèèèè"

Non escotauen es ordes deth pastor ne es deth can. Alavetz eth pastor pensèc en ua solucion e cromptèc ua grana aurelha e la portèc en sòn car. Es oelhes en veder-la non beleguèren mès e comencèren a seguir ara aurelha.

Atau siguec com eth pastor comprenec que toti auem bèra causa a díder e volem èster escotadi".

Caparroja deishèc anar un arridolet.

³Parlar de Pradet e Bordius (bordaus de Canejan). Parçan septentrionau dera Val d'Aran. Diferenta sintaxi. Era "h" aspirada. Formes pronominaus: Se la'm volie tornar / Se me la volie tornar. Em diguec / Me diguec. Qu'au diguí / Que li diguí.

⁴Adaptacion deth conde "Las ovejas charlatanas" der autor Pedro Pablo Sacristán.

—Era vertat ei qu’aguesta istòria non a guaire sentit e non ei eth mèn cas, mès t’arregraisqui que m’ages entretegut ua estona —diguec era oelha.

—Jo pensi qu’a quauquarren a veir, les as de condar as amos qu’ua annada dolenta la pòt auer quinsevolh, t’as de hèr a escotar.. —didec era vop.

—Caparroja! —diguec era vop— vòs que te conda alavetz, eth conde der anolhèr?

—Òc, conda, conda!

—Se vòs que te le conda, un aute dia que te le condarè!

—Mès, conda vop, conda, non me hèsques a demorar.

—Non sigues pèga, Bah!

—Vop —diguec Caparroja— vòs que te conda eth conde deth corbàs?

—Conda Caparroja, conda!!!

—« ⁵*Un maitin qu’eth Solei escauhaue es prats, eth corbàs en ua rama sautaue erós. Auie panat un gran tròç de hormatge en ua granja.*

Non guaire luenh d’aquiu hège torns ua vop mòrta de hame, escotaue com li roncauen es budèths vuedi; “...grr...grr...gr...”, non trapaue arren tà meter-se ena boca. Mentre caminaue vedec ath corbàs ena branca d’un arbe damb eth tròç de hormatge en bèc.

Alavetz li venguec ua idea entà minjar-se-lo: “Bon dia amic, vengui de plan luenh pr’amor qu’è escotat qu’eth tòn cant tan doç ei eth mès beròi que i a.... »

Eth corbàs en sénter aquestes paraules se holèc de satisfaccion e se metec a cantar; “...car, car...”, dauric eth bec e eth hormatge queiguec enes mans dera astuta vop. Era vop, nhaammm,

⁵Adaptacion deth conde tradicionau “Eth corbàs e era vop”.

nhaamm, nhaamm..., s'engolic eth hormatge dauant deth corbàs ».

Conde que l'as!

—Ben! Caparroja, non digues pegueries; te dèishi e me'n vau, que me demoren en Pontaut.

3. Era vop e er os

Era vop arribe en Pontaut e baishe dejós deth Pònt, a ran dera Garona, e ce ditz:

—È tanta hame que se podessa gahar ua truita seria capabla de minjar-la-me tota crua.

Se met dessús d'ua grana arròca damb ua horquilha punchenta, hèta damb ua branca de herèisho e demore veir quauqua truita tà punchar-la.

Un cabilac qu'ère amagat dejós d'ua pèira ve ara vop e ce ditz:

—Cau escramentar ad aguesta gormanda vop!

S'enventís, trè eth cap dehòra dera aigua e... plaafff!!! li flanque un còp de cap, qu'en un patac vop e horquilha van a parar laguens dera tolha.

Era vop sense saber qué auie passat, ne qui l'auie pataquejada, ges dera bassa tot tossint e se met ath solei tà shugar-se.

Un còp shuta e tota espantoriada non gòse campar laguens der arriu qui li a volut hèr mau, mès sap qu'a de filar d'aquiu. Mès era curiositat ei mès fòrta qu'era pòur e se revire. Laguens dera aigua ve un peish d'ua forma un shinhau estonanta. Eth cap gran e planèr dorsaument damb ua espia a cada costat. Obsèrve tanben dues aletes e ua ath darrèr que se li alongue coma ua coa. Es aletes deth costat son granes e es deth vrente se trapen amassa. Li estonèc qu'eth còs ère desprovist d'escates, se semblaue mès ath des gargolhes. Eth color deth còs ère variable damb taques fosques repartides per tot eth còs.

Alavetz comencèc a nadar en ua bassa d'aigua ben clara e neta, baishèc entath hons e comencèc a minjar insèctes amagadi entre es pèires.

Sense díder arren qu'agarre eth trincant e tota cargada d'ira e mòja comence a pujar entà Les, mès bordejant eth pòble se'n va tà Sauvespugues (ath pè des Banhs).

Aquiu tròbe ar os que le demane:

—Tà on vas vop?

—Guarda, se t'a on vau; a romar d'un costat tar aute!

È hèt era guèrra damb eth grilhon, mès non podí hèr arren e perdí. È volut pujar enquiath cèu damb es ales deth corbàs e de pòc que m'aucisqui. È volut agarrar bèra truita en Garona damb ua horquilha, e sai cap se non è agarrat ua paumonia.....

En sò harta!!! Me'n vau!

—Ben! Non t'enfades pas, pòsa-te damb jo —ditz er os—, que d'aciu ua estona mo'n anaram a minjar un brinhon.

—Reòsca! è tanta hame qu'er estomac m'arribe enes pès. Alavetz se me convides me vau a posar damb tu, mès..... eth brinhon me l'as d'ensenhar.

Er os ère un gran consumidor de mèu. Non ère pas facil avier-se ben damb es ossi, normaument er os ère ua bèstia un shinhau barrabàs, un shinhau sauvatja, a qui era vida ar aire liure, le proporcionauè ua subergessenta salut.

Mès... aguest semblaue èster un bon jan e sense guaire malícia.

Era vop ère mès espavilada e astuta qu'eth praube os, qu'ère massa franc.

Anèren a veir eth brinhon e er os le diguec :

—Aciu que n'í a un de gran.

—A on? —demanèc era vop.

—Aciu, enterrat, engarraparam e mo'lo minjaram.

Era vop le diguec:

—Òc, guarda que hè dus dies que non è minjat gran causa!

—Non, non!, deman ja veiram se'n tròbi cap mès, e se non mo'lo minjaram —responec er os.

Mentrestant arribe era net e se cochen toti dus. A miejanet se desvelhe era vop, que dromís damb un uelh dubèrt e er aute barrat, e le ditz ar os:

—Escota companh! M'an cridat tà batieg e me cau partir.

Er os miei endromit li respon:

—Vè'n-i, vè'n-i.... e torne a dromir.

Arribe era vop en brinhon, se met a catar, trape eth brinhon e comence a gustar era mèu. Ath cap dera estona se'n torne tath costat der os; aguest le demane:

—Com l'an hèt a díder?

—*Començadeta* —ditz era vop— e se torne a endromir.

Ath cap de dues ores era vop se torne a desvelhar e le ditz ar os

—M'an tornat a cridar tà comair!

—Vè'n-i, vè'n-i! —le ditz er os.

Torne era vop tath brinhon e se'n minge era mitat.

Quan arribe le demane er os:

—Com l'an dit?

—*Miegeta, Miegeta!*

Dejà a punta de dia torne era vop:

—M'an tornat a cridar tà comair.

—Vè'n-i, vè'n-i... —le torne a díder er os.

Arribe era vop en brinhon e se l'acabe tot sancer. Quan torne er os le demane:

—Com l'an dit?

—*Acabadeta* —ditz era vop.

Ath maitin se lhèue er os, mentre era vop dromís encara. Agarre eth camin e va a campar se tròbe cap mès de brinhon. Ath cap d'ua bona estona, cap a meddia, arribe er os tot cansat e shudat, era vop le ditz:

—As trobat arren, os?

—Arren, arren prauba vop, dèisha-me arreposar bèth shinhau e mo'n vam anar a minjar era mèu!

—Òc,òc, i vam a anar!!

Mès era vop qu'ère plan escarrabilhada, en arribar aqui le ditz ar os.

—Mòria!, qui se l'a minjada?

E le ditz er os:

—Jo non n'è minjat bric!

—Portant —le respon era vop— te l'as minjada tu, perque non i èrem cap tres!

—Non, non, que non l'è minjada pas jo!

—Ben! Vam a hèr ua espròva —ce ditz era vop—. Mos vam a méter en solei e a qui li shurme eth melic qu'ei pròva que s'aurà minjat era mèu, mès ath que non li shude non se l'aurà cap minjat.

Era vop tota escarrabilhada e sense dromilhon, mès er os cansat pera caminada deth maitin se meten toti dus ath solei.

Er os ath moment s'endromís, mentrestant era vop se'n va a aumplir era boca d'aigua e l'ac lance dessus der estomac ar os.

Ath cap d'ua estona se desvelhe tot cansat e endromiscat e ditz:

—Ara ac vam a veir, qui ei qu'a eth melic mòg!

Se campen toti dus, er os ei ben mòg mès era vop tota seca.

Alavetz era vop tota capinauta le ditz:

—Non voi saber arren mès damb tu, me'n voi anar...

E atau demore eth praube os, solet, sense mèu e encara dobtant s'a estat eth qui se l'a minjada...

4. Era vop e era oelha Caparroja

Era vop torne a agarrar es guimbets, ara damb eth vrente plen comence a pujar peth Portet cap a Liat, mès en tot caminar se'n brembe de Caparroja, aquera oelha vielha que tostemp le conde causes bères e polides, e ce ditz:

—Me vau a arribar en Bordius, atau me n' arrirè ua estona damb Caparroja a veir se me da quaquarren tà seguir eth camin.

Camine e camine e ua craba qu'auie baishat deth Montlude le flanque un còp de cap per darrèr damb es còrnes e la tume.

—CATACRÒÒÒCCC!!!!!!

Era vop se torne miei pèga e estabornida sense saber guaire ben çò qu'á passat, e le ditz:

—Ehhh!!!! tu tanben auesses podut avisar!

Era craba le contèste:

—E non as entenut eth patac?

—Òc ma hè que l'è entenut, e non m'a hèt bric de plaser. Ten compde que se me shòrdes te flocarè dus lampits que daràs dus o tres torns de campana! —le contèste era vop.

E le torne a respóner era craba:

—A veir se damb quate lampits les daram totes dues amassa es torns.

—Qué te passe entà èster tan enfadada damb jo sense auer-te hèt arren?—li ditz era vop.

—Donques guarda, èra tota erosa en miei dera pala minjant èrba, quan de patac è entenut un tapatge e ara seguida un trèt que m'a passat ath costat dera aurelha. Non è auut temps d'arren mès, comes ajudatz-me!, è començat a córrer enjós. Atau a estat, qu'ena mia hujuda t'è trapat a tu —li explique era craba.

—Èra espantada e sonque pensaua en filar d'aqueth endret!

Era vop compren er estat en qué se trape era craba, pr'amor que se'n

brembe de çò que li passèc ada era damb eth caçaire e dèishen era discussion.

Aguesta seguís eth sòn camin cap a Bordius. Arribe dejà enes entorns deth pòble e tròbe ara companha Caparroja a qui li conde totes es sues penes.

Caparroja entà alegrar-la bèth shinhau le conde ua istòria que ditz li auie passat bèth temps a, quan ère pequerina:

—⁶Quan èra pequerina que guaraua eth anherin en prat de Nòna-vielha. Nòna-vielha que'm treigec era pelha vermelha.

—Jo qu'au diguí se la'm volie tornar.

—Que'm diguec que non, dequia que l'auessa dat pan.

—De quin pan?

—Dera ucha.

—Jo qu'anè tara ucha se'm volie dar pan.

—Que'm diguec que non, dequia que l'auessa dat clau.

—Jo qu'anè tath farrèr se'm volie dar clau.

—Em diguec que non, dequia que l'auessa dat sagin.

—De quin sagin?

—Deth porquin.

—Jo qu'anè tath porquin se'm volie dar sagin. Em diguec que non dequia que l'auessa dat budèth.

—Quin budèth?

—Deth vedèth. Jo qu'anè tath vedèth se'm volie dar budèth. Em diguec non, dequia que l'auessa dat lèit.

—De quina lèit?

—Dera vaca. Jo qu'anè tara vaca, se'm volie dar lèit. Em diguec que non dequia que l'auessa dat èrba.

—De quina èrba?

⁶Era prononciacion dera oelha Caparroja ei damb era fonetica pròpia des pòbles de Bausen, Canejan, Bordius... ei a díder, aquera part mès septentrionau dera Val d'Aran. Se prónóncie damb era h aspirada e es acabaments -th sonen "ch".

—Deth Prat. Jo anè tath Prat, se'm volie dar èrba. Em diguec que non, dequia que l'auessa dat dalha. Jo qu'anè ath haure se'm volie dar dalha.

A tot açò cau seguir dident:

Jo portè era dalha ath prat;

eth prat em dèc èrba.

Portè era èrba ara vaca;

era vaca em dèc lèit.

Portè era lèit ath vedèth;

eth vedèth em dèc budèth.

Jo portè eth budèth ath porquin;

eth porquin em dèc sagin.

Portè eth sagin ath farrèr;

eth farrèr em dèc clau.

Portè era clau ara ucha;

era ucha em dèc pan.

Portè eth pan a Nòna-vielha,

e Nòna-vielha qu'em tornèc era pelha vermelha.

Caparroja un viatge a acabat de condar-li aguesta istòria le da un hormatge e un shinhau de pan entà seguir eth sòn camin.

Era vop fòrça arregraïda comence a pujar era Honeria ensús. Dèishe es auets, e entre enes auajons deth Güèrri, arribe a trauessar eth Pontet der arriu Toran. Puge peth camin des Cars e as quate ores de camin se tròbe enes Rasi de Liat.

En arribar en estanh Long de Liat era vop se pòse ua estona, ei cansada, es comes non li tien pas, a hame e sed.

—Non me poirè minjar ne ua gargolha –pense era vop– perque es estanhs son toti geladi e i a ua bona cocha de nhèu pertot.

Ath costat dera aigua ve ua marmòta que se comence a desvelhar.

Es marmòtes son animals plan sociables qu'iuèrnen tot er iuèrn, s'adaptan fòrça ben ath heired. Dilhèu ua característica que me shaute mès ei que hèn a servir diuèrsi shiulets entà comunicar-se entre eres, sustot quan i a bèth perilh. Son agradiues e educades. Atau que s'apròpe e la salude:

—Com va marmòta?

—Uè! aciu prenent eth solei entà acabar-me de desvelhar dempús deth long iuèrn. Er estanh encara ei gelat, açò vò díder qu'ara primauera encara li manque un shinhau de camin enquia arribar aciu naut.

—Òc ei vertat, jo vengui de Les e aqui es claveròles ja campen enes prats, mès sigue coma sigue era beresa d'aguest paisatge te tranquillize er esperit —le respon era vop.

—Òc, as tota era rason —ce ditz era marmòta.

—Guarda, companha, en tot contemplar tanta patz me ven ath rebrembe ua istòria que me condaue mair-sénher quan èra ben ponina —le ditz era vop.

Era istòria que ditz atau:

“I auec un temps en qué es bèsties e es persones viuien eroses ena Val d’Aran, es tèrres èren plies d’aliments. Non les mancaue arren e eth patiment se desconeishie en aguest parçan.

Conden tanben que i auie era reina des hades dera aigua que viuie en estanh Long de Liat.

Gessie cada dia cap ath ser deth hons dera aigua entà contemplar tot eth sòn terrador. Se tractaue d’ua hada plan poderosa, es sòns domenis èren toti es lacs e estanhs comprenudi entre Pujòlo e eth Bearn. Toti es abitants des pòbles vesins der estanh sabien qu’ère dangerós que quauquarrés s’apropèsse ar estanh pr’amor qu’en cas de quedar-se dromit serie engolit pera hada dera aigua e ja non tornarie jamès. Açò sonque passaue un certan dia ar an, era net de Sant Joan. En aguesta net magica es hades celebrauen ua grana hèsta laguens deth lac, mentre es sues aliades, es bruishes, ac hègen en Plan de Beret.

Totes eres èren capaces de percéber era preséncia d’un èster, òme o animau, que s’apropèsse ada eres”.

—Dempús de tanti ans escotant aguesta istòria encara se me quilhen es peus dera coa.

—Aquesta istòria tanben l’è entenuda a condar jo —ditz era marmota— mè sè vòs que siga sincèra non è vist jamès cap de hada a gèsser de laguens der estanh. Mès... tanben t’è d’èster franca, ena net de Sant Joan non gesqui pas deth mèn trauc. Non voi temptar era sòrt!

5. Es crabes dera Lenganha

De mala lua era vop agarre era ribèra de Varradòs e comence a baishar. Era hame la hè a arturar e dejós d'un gran auet s'ataule entà minjar un tròç de hormatge e bèth shinhau de pan.

En tot èster entaulada enten ara gauèca que cante en bòsc.

—Brrrr, brrrr, brrrrrr...

Brrrr, brrrr, brrrrrr...

Decidís anar-la a cercar e mentre camine se'n brembe deth conde dera gauèca de Castièro e era vop de Marcatosa.

Eth conde que ditz atau:

"Un dia era vop deth tercon de Marcatosa convidèc ara gauèca de Castièro a un bon dinar. Era aguinèu chicanaira servic era sopa barrejada en ues sèties planères, fòrça planères e en pògui còps de lengua acabèc eth minjar.

Era gauèca se lecaue eth bèc, mès com era sètia ère planèra, damb eth sòn bèc non arribèc a préner arren.

—Que non t'a shautat eth dinar, senhora gauèca? —le demanèc era vop en tot lecar-se es pòts.

—Tot a estat plan bon —didec era—. Ara voi convidar-te jo.

—Açò me semble ua plan bona idia —ce ditz era vop.

—Deman donc la demori en miei deth bòsc.

A londeman, era gauèca servic eth minjar en ues ampolhes damb eth còth estret, tan estret qu'era vop non podec méter laguens ne era punta deth sòn nas.

Era gauèca, en cambi, mingèc enquiath darrèr bocin. Dempús, en tot guardar ara vop, qu'ère mòrta de hame, le didec en tot arrir:

—Veigui, Madama vop, que t'a agradat eth mèn minjar tant coma jo m'agradèc eth tò.

Era vop prenec camin damb era coa entre es cames e sense poder díder

—Aquerò qu'ei caps de lop.

En tornar-se'n cap ara mocha les demanèc:

—E com ei que tu non n'as cap?

Es crabes le responeren:

—Era, que vò eth vòste

En enténer açò eth lop arringuèc a córrer peth cap de Sovinhaus e eth Sarrat deth Bròc enlà, en tot cridar:

—Ai, ai, ai, ai!!!! Cames valetz-me! Diu ajudatz-me!”

En escotar era istòria, era vop deishèc escapar un gran ridòu e didec ara gauèca:

—Ha,ha,ha,ha,ha!

—Ja è dit jo tostemp qu'es lops se cren degordits e son mè s pègui qu'es garies.

—Òc as rason vop, mè non creigues cap que sonque son pègui es lops. Ara te condarè ua auta istòria e veiràs com es gats tanpòc son tan espaviladi com semble.

6. Eth gat e er arrat

Qu'auie un viatge un gat tot aganit que corrie darrèr der arrat en tot cridar-le:

—Cap de coja, vene tada aciu, se t'agarri, jamès plus se'n saberà de tu!

Er arrat, tot espantat, sautaue, corrie, lèu volaue, e atau siguec com agarrèc es escales enjós cap ara cava.

Eth gat le seguie en tot estirar es ungles entà sajar d'agarrar-lo. Er arrat ath sant còrrer per dessus des barricòts.....

Mès..... de patac: CATACRACCCC!!!!

Estramunquèc e queiguec laguens d'un barricòt qu'ère dubèt.

Eth praubàs, ath cap d'ua estona de nadar en vin e non poder-ne gèsser, le diguec ath gat que se lo guardaue tot content e en tot arrire:

—Gat, se me très d'aciu deisharè que te me minges!

—Ben, vau a ajudar-te! —ce ditz eth gat.

E com s'auesse un shinhau de compassion le'n très, mès ara seguida li sarre es ungles en còth en tot voler-se-le minjar.

Er arrat le ditz:

—Aumens deisha-me shugar, non te me vages a minjar atau tot mòg.

—Ben, shuga-te ! mès, hè lèu! Pr' amor que non vas a tardar guaire en passar cap enjós! —li respon eth gat.

En tot açò, un moment que se descuedèc eth gat, er arrat hec un saut e se calèc laguens deth sòn trauc. Eth gat correc darrèr, mès non i arribèc. Apropèc es mostachos ath trauc e le diguec ar arrat:

—Ès un bandit arrat, aguest non ère cap eth tracte!

Er arrat le contestèc:

—Mès, mossur, vos qu'ètz tan degordit, ben auetz de saber qu'es paraules d'un begut non son cap de fidar!!!!

Eth gat tot cargat d'ira se n'anèc. Aqueth ser non dromic pas, eth sòn cap sonque hège que cavillar era forma de venjar-se. A londeman passat tornèc e le diguec ar arrat:

—“Vi vòs na jassepa!”

—Com dides? —le responec er arrat.

—“Vi vòs na jassepa!” —le contestèc eth gat.

—Com?

—Se vòs vier a passejar?

—Gat, ac senti, mèc è causes a hèr!

—Vene òme, vene, que sabi a on i a hormatge.

—Ben, s'ei atau me'n fidi de tu; i anarè.

En tot passejar-se, eth gat agarrèc ar arrat pera coa e le diguec:

—Ès gormand, e petit?, sabes, ara pensi que m'auies de pagar es deutes.

—Com? —ditz er arrat.

—Òc, eth com de husta e era maça de hèr.

En tot díder açò se le passèc per dessus des morros e en tot daurir era boca le deishèc quèir laguens.

Ath moment eth praube arrat ganholèc, e eth gat en tot empassar-se-lo le diguec:

—Tard as shiulat, companh!

Er arrat insistic e tornèc a ganholar:

—Güic, güic, güic,...

Eth gat tornèc a díder:

—Ne güic, ne guac, passar-i qu'as de hèr!

Mès er arrat non se daue per vençut e damb es peus deth sòn mostachet li hec gatalheues ena gòrja ath gat, aguest dauric era gòrja tà tossir, e ath madeish temps que tossic gessec er arrat tant ath sant córrer que jamès a tornat a veir ath gat.

—Jo non è guaire que le veigú en çò d'uns cosins bohères. —ce ditz era vop.

—Mentre que dromia profitèren tà treiguer-me es mericles, e ara non veigui ne eth blu deth cèu; mès madama vop, en tot veir un shinhau, me semble que pòrtes quauquarren tà minjar, non?
—demanèc era gauèca.

—Pòrti un shinhau de hormatge, en vòs?

—Eth malaut se moric —responec era gauèca.

Era vop la convidèc e dempús seguic eth sòn camin mès non sense abantes condar-li ua naua istòria sus com un arrat pòt èster amic d'un gat.

" I auie un còp peth Camin Reiau que caminaue tot perdut un gat pòc esdegat. Ère un shinhau espantat pr'amor que non sabie pas a on ère casa sua.

En madeish camin se trapèc damb un arrat, aguest en veder-lo tanben

s'espantèc, ère ath dauant deth gat e aquest seguraments se lo nhacarie d'ua mossegada.

Mès eth gat sonque se lo campaue damb fòrça curiositat.

Er arrat le guardèc e didec:

—Non me vas a minjar?

—Perqué t'auria de minjar?

—Ha, ha, ha, ha..... non sai se te'n fotes de jo o qué passe damb tu

—responec er arrat.

Eth gat seguie campant-lo fixament.

—Pr'amor qu'ès eth mèn piri enemic —responec er arrat.

—Jo non voi minjar-te, perqué t'auria de minjar? Sonque voi tornar tà casa. Ajuda-me, amic!

Er arrat se maufidaue deth gat, pr'amor que pensaue qu'en un descuet se li lançarie dessús. Mès en veder-li aquera uelhada tan trista e plia de confusion, en compdes d'auer-li pòur, eth nòste petit amic sentie compassion.

Reaument non sabie qu'és gats mingen arrats?

Finaument, er arrat decidic ajudar-le a cercar eth camin tà tornar tà casa.

—Ager gessí de casa entà anar a romar ua entona perque m'engüejaua, mentre caminaua auia eth cap pensant enes mies causes e non me'n dè compde de per a on passaua. Quan reaccionè ère tard, ja non sabia tornar.

E atau siguec com comencèren a hèr camin toti dus. Agarrèren era carrèra deth costat der arriu e arribèren en pòble.

—Non patisques, sembles un bon gat, segur qu'és tòns patrons te deuen cercar —didec er arrat entà tranquil·lizar-le un shinhau.

—Aquerò demori, sonque hè ganes d'arribar en casa e dromir en mèn lhet —li responec eth gat.

—Com ei casa tua? Ei grana? De quin color ei? A cava? A cerèr? A jo m'agraden es cerèrs, tostep i a causes bones entà minjar —didec er arrat.

Quan entrèren en pòble vederen a un mainatge que campaue per toti es cornèrs, e cridaue eth nòm de Blas:

—Blas, Blas, Blas,..... A on t'as metut?

Eth gat lheuèc era coa, aqueth nòm li ère familiar. En veir ath mainatge comencèc a córrer e se li lancèc dessus.

Eth mainatge abracèc e punèc ath gat.

—Eth mèn gat! Ja t'è trapat, com è patit! Pensaua que t'auia perdut entà tostemp.

—Anem entà casa, deues èster mòrt de hame e set e te veigui cansat —didec eth mainatge.

Eth gat ère erós, se virèc entà darrèr tà veir s'encara i ère eth sòn nau amic e lo vedec amagar-se en un cornèr.

—Fòrça gràcies amic per auer-me escotat e ajudat quan ac auia de besonh. Jamès te desbrembarè. Quan ages un moment vene entà casa mia e te darè quauquarren entà minjar- didec eth gat.

Per prumèr viatge confièc en aqueth animalonh que ja lo consideraue amic sòn. Pera net, abantes d'anar-se'n a dromir, pensèc en aqueth gat que podèc hèr-li mau, mès sonque lo tractèc com se siguessen amics de tota era vida.

Jamès auie pensat poder èster amic deth sòn piri enemic.

7. Era vop e er esquirò

Baishèc Varradòs enjós e atau anèc arromant d'un costat ar aute. Se trobèc damb es vertelhs d'Arró, es chaunets de Vilamòs, es mortiers de Betren, es larcans d'Arròs, es cernalhèrs de Bausen, es anditos de Bossòst, es cargòlhs de Casau, e tanti d'auti aranesi d'aqueth temps.

Mès era jamès s'arturaue e se'n fotie de tot.

En totes es discussions l'auien de díder:

—Cara tu, corbilhoèr e ceba de Les! A veir se te va a passar çò de madeish qu'ara Vop de Bearn.

—E qué li passèc? —demane era vop tota encuriosida:

"En tèrres der aute costat, apròp de Bearn, i auie ua vop escarrabilhada que se'n foteve des auti, perquè sonque les vedie es defèctes. Ademès se pensaue qu'ère era mès espavilada de toti es animaus. Ara agla li didie: aqueres urpes qu'as sonque servissen entà hèr mau, e per açò arrés te vò. Tanben s'encuedèc de díder a totes es bèsties des pradaries qu'ère ua mala companha.

Dera gargolha se'n trufauè pr'amor qu'auie era pèth vèrda e un dia li peguèc es pautes e era praubassa non podec sautar en dies. Era lèbe non volie saber arren d'era pr'amor que tostemp la enganhaue.

De toti es animaus, deth que mès se'n foteve ère dera taupa, perque didie qu'ère fèbla, petita e espantoriada. Un còp, lèu l'aucís der espant.

Un viatge, mentre se passejaue pes prats, vedec un poric. Aquerò qu'era non sabia ei qu'ère un param. Quan l'anèc a agarrar: PLAS! Sautèc un laç... per mès esfòrci que hège entà desestacar-se mès fòrt se sarraue. Era vop s'aumplic de pòur pr'amor que sabia qu'es òmes la cercauen entà aucir-la.

Aqui presòera auec temps de cavillar enes vertuts des auti.

Ath moment arribèc era taupa e comencèc a rosigar eth laç e abantes qu'arribèssen es òmes era vop ère liura.

—Gràcies, fòrça gràcies —le didec—. Mès perqué ac as hèt se jo tostemp te tracti malament e sonque hèsqüi qu'escarnir-te.

Era taupa responec:

—Toti auem defèctes, mès tanben auem granes qualitats e vertuts damb es quaus auem d'ajudar-mos es uns as auti."

Damb era leçon ben apresada e damb un shinhau mès d'umanitat pugèc sèrres e caminèc pes vals, s'engüejauè, volie conéisher mon, era Val d'Aran li quedaue petita. Alavetz decidic anar-se'n tà Barcelona, entà agarrar un vaishèth e cambiar un shinhau de vida. Volie conéisher ua auta gent, mès abans de passar eth Pòrt dera Bonaigua se trapèc ar esquirò qu'ère tot endromit damb era calor deth solei. Le desvelhèc e le diguec:

—Vòs vi?⁷

Er esquirò miei endromit e fatigat le ditz:

—Com vòs que volga *vi* se sò *ple* d'aiguarent.

—⁸Non òme, non! se vòs vi damb jo! —le respon era vop.

—Non, gràcies aguineu; demori ací, perque lèu voi anar tara hèira d'Emponhan!

—Esquirò, a on ei Emponhan?

—Que cau anar luenh, ben luenh e aumplir eth punh!

—Esquirò lèg, aquerò que tu pòs ensenhar-me, bèth temps a... que se m'a desbrenbat.

—Cara aguineu! que qui ei berò ena cunhèra ei lèg ena carrèra.

—È tie compde esquirò! qu'era net a aures e eth dia uelhs!

—Tu ja pòs parlar aguineu, e a mès, sabes se qué te digui?: Se non i ère er arrecuelhedor, que non i serie eth lairon!

Era vop li raconde ar esquirò que vò arribar en Barcelona entà veir mon. Per aquerò passe eth Pòrt dera Bonaigua entà tèrres palhaseses.

—Se te'n vas tà Palhars, tie compde damb es palhaseses, e se te diden d'anar a caçar eth Tamarro les dides que non —li ditz er esquirò.

—E qué ei aquerò dera caça deth Tamarro?

⁷Er esquirò parle damb era fonetica deth parçan de Pujòlo, ei a díder es /n/ nasaus finaus non se pronóncien, atau ei que se ditz /vi/.

⁸Confusion entre eth parlar de Pujòlo(n muda) e eth de Quate-Lòcs

—Donques guarda, jo visquí ua sason ena Avetosa d'Àneu e aqui coneishí a d'auti esquiròs, mos hérem amics e ua net de lua plia me convidèren a caçar eth Tamarro. Jo non sabia de qué me parlauen, non n'auia vist jamès cap.

—M'expliquèren qu'en Palhars atau coma ena Cerdanha e en Andòrra se cace fòrça.

—Òc! Ei vertat, jo tanben n'è entenut a parlar aciu en Pujòlo —didec era vop.

—Ei vertat açò que dides, mès eth prumèr viatge que jo lo cacè siguec en Espòt —li responec er esquirò—. Ben! com t'anaua dident, es mèn n'auia amics me condèren qu'eth Tamarro ère coma ua geneta que conven caçar-la de net e se pòt èster en grop.

—Jo accedí e a boca de net èrem toti premanidi entara aventura, toti portàuem un garròt e un sac. Dempús de córrer ua bona estona pes prats e bòsqui, me dideren que me demorèssa en ua pòsta mentre eri dauen eth torn e me lo hègen a vier. Seguiren explicant-me que siguessa ben atent pr'amor que vierie era bèstia corrent e me calerie

calar-la laguens deth sac.

—Aqui i estè demorant tota era net, e non vedí cap de Tamarro. Ath trincar eth dia, ja m'auie agarrat eth dromilhon e alavetz escotè uns ridòus. Me dè compde que s'auien fotut de jo. E atau siguec que gelat e damb sòn me'n tornè entà casa damb era coa entre comes. S'eth Tamarro existís o non, encara non ac sabi...

—Ben, esquirò, me'n cau anar que sò pressada! mès en tot èster miei harta, veigui que dides quauqua vertat e aguesta darrèra aventura m'a shautat.

—Andocien vielha aguinèu, passa enlà e que te vage ben!

8. Era vop en Barcelona

Ath cap d'uns dies arribe Madama Vop en Pòrt de Barcelona, e se tròbe toti es batèus qu'arriben de pertot.

Barcelona ei ua vila plan polida, mentre contemple eth paisatge escote ua convèrsa sus era origina dera vila.

Diden que la fondèc Ercules, 400 ans abans dera fondacion de Roma.

Ercules anaue cercant aventures per tota era Mediterranèa e anaue acompanhat de nau vaishèths. Mès un dia de tronada, un d'aguesti vaishèths se perdec e anèc a parar ena còsta. Ercules comencèc a cercar aquest batèu per toti es cornèrs dera mar. Fin finau lo trapèc. Era gent deth vaishèth s'auie sauvat e s'auie installat en ua montanheta (Montjuïc). As tripulants les agradèc tant eth lòc que damb era ajuda d'Ercules fondèren era ciutat damb eth nòm dera barca que s'auie perdut Barca Nona, que mès endauant serie Barcelona.

Tà ganhar quauque sò tà poder minjar quauquarren e divertir-se bèth shinhau ena grana vila, se lògue entà descargar marchandisa d'un gran batèu, qu'a arribat hè pòc des de Marselha.

Aquiu coneish ath capitan e comencen a blagar:

—⁹Bonjour Monsieur, je voudrais me louer pour décharger des marchandises?

—Bon, je peux vous louer. Combien pensez vous gagner?

—Je ne sais pas Monsieur, mais j'ai besoin d'argent, car je viens du Val d'Aran e je veux partir en Amérique.

—Alors, vous êtes du Val d'Aran?

—Oui Monsieur, je suis de là bas, d'un petit village qu'on appelle Les.

—Donc, vous êtes aranaise, et vous parlez aranais?

⁹Dialòg en francés.

—Oui Monsieur, je parle aranais, c'est ma langue.

—Et bien... Jo tanben parli patuès, eth patuès deth Comenge; que i è viscut, encara que siga d'un petit vilatge que s'apèra Miranda, ath costat d'Aush, mès coneishi era Val d'Aran, a mès è amics que venguien tà vrenhes en çò de nòste.

Guarda! encara me'n brembi d'ua cançon que cantauen soent, e que didie atau:

*Eth dia cinc d'agost
ei era mare de Diu de Pietat;
Mo'n anèrem tà Soberpèra
tà anar a cercar auajons, ahragues
e jordons.
Mos aumplírem es marmites;
mos hérem un bèth dinar,
e en baishar mo'n anèrem*

tath Tròç des Plas.
Mos metérem a hilhar.
Es vesins mos demanauen
entà poguer-ne tastar.

—Òc que n’ei de polida aquera cançon —ditz era vop—. Ja coneishi tot aquerò de Soberpèra, e eth Tròç des Plas.

Guarda, encara me’n brembi de mès causes que condauen aqueri aranesi que baishauen tà vrenhes, quan auien de sortejar quauquarren; didien:

Juti, peluti;
Miquèla, miclau;
Santa, poreta,
castèra shivau;
seire de veire;
Madama Lutèra.
Clic-clac.

*

Es pòrtes de França
se’n van en balança;
es pòrtes d’Arró
se’n van en balcon.
Hè carrèra, hè ponin.
Vè-te’n ath cap d’un gran espin.

*

Encara:
Prumèr de març:
Tota cuca que trè eth cap;
era sèrp mès que cap,
eth code me posca punar,

com era sèrp me posque picar.

*

E sus era cuelheta, qué diguien?

Mai:ploinar:

Abriu, non se sap;

Junh e junhsèga:got.

Bon pagés

qu'a de tot.

—Be ne sabes de causes, Mossur capitan!

—Òc! tostemp m'a shautat un pialèr tot aquerò referent a Aran; e parlant de ua auta causa.....Òc que te vau a logar e encara melhor, te vau a méter capatassa entà non cansar-te guaire.

—Mèrci amic! açò òc que n'ei un gran ahèr entà jo.

Atau era vop siguec pròp d'ua setmana en Barcelona e guanhèc polidi sòs, mès gormanda com ère entà minjar e divertir-se ac tornèc a deishar tot.

9. Era vop camin d'America

Un maitin ben d'ora era vop s'apropèc cap ath Pòrt a veir s'embarcaue entà America, o a veir se qué passaue, e trobèc un batèu que tot lèu volie començar a navegar.

Era vop, que non auie cap de sò, le demanèc ath barquèr se podie pujar en sòn batèu tà anar cap America, e eth barquèr le diguec:

—¹⁰Sí, és clar, si tens diners, si no, no!

—Ben —ditz era vop—. Te didarè tres vertats e ja te pagarè.

Alavetz que le diguec eth barquèr:

—Bé, llavors, puja.

Pugèc era vop e le diguec ath barquèr:

—Guarda, ua causa t'è de díder; aquerò que pogues hèr aué non ac dèishes entà deman.

Eth barquèr li contestèc:

—Sí, ja tens raó, però cal diners, perque amb tot això no es pot viure.

—Ben,ben, ja te didarè ua auta vertat, quan arribem mès enlà.

Mentre parlauen, se passejaue per aqui un can qu'en escotar era convèrsa le ditz:

—Madama vop, pensi que non l'auries d'enganhar, a veir se te va a passar com ath Monard d'Argentina e ara Tortuga de Brasil.

—E qué les passèc? —demane era vop.

—Donques, guarda:

¹¹*En un petit bòsc dera Patagònia, aqui delà, luenh, entà on vam ara, viuie hè plan de temps un monard. Mentre sautau de branca en branca tot tranquil vedec ua tortuga que viege deth Brasil ara cèrca d'aventures.*

¹⁰Conversa en catalan.

¹¹Adaptacion de conde tradicionau argentin.

Eth monard ère astut e mentidèr.

Era tortuga sajaue de non passar peth sòn deuant entà non trapar-lo.

Eth monard viuie sense problèmes, alègrament sautant tot eth dia. Auie tot eth minjar que volie e arrés le shordaue.

Mès era tortuga auie de caminar fòrça entà trapar minjar.

Un dia era tortuga gessec de casa ben d'ora tà cromprar arròs. A mieja tarde, quan tornaue tà casa tota cargada, se'n brembèc que non auie lenha entà premanir eth minjar. Deishèc eth cabàs ath cant d'un arbe, e comencèc a remassar lenha.

Per aqui passèc eth monard, e vedec eth cabàs plen de minjar.

Quan era tortuga tornèc tath costat deth cabàs, vedec qu'eth monard ère setiat dessús deth sac d'arròs.

—Guarda qu'è trapat en camin?

—Ei eth mèn arròs! —didec era tortuga.

—Eth tòn arròs? —responec en tot escarnir-la eth monard—. Ei mèn, l'è trapat ena vòra deth camin.

—Era tortuga se metec a plorar. Mès eth monard s'empòrtèc eth cabàs d'arròs.

Era tortuga caminèc dia e net d'un costat ar aute en tot cercar minjar.

Un maitin era tortuga vedec ath monard adromit en ua branca baisha d'un arbe. Era sua coa arribaue enquiath camin. Alavetz era tortuga mosseguc era coa deth monard e non la deishèc anar.

Eth monard se desvelhèc atemordit.

—Qué passe? Qui gòse mossegar-me era coa?

—Non ei cap tua —reponec era tortuga—, ei mia: me l'è trapada en camin.

Eth monard sagèc d'enlairar-se pes branques, mès era tortuga non lo deishaue anar.

Pòc a pòc, lo portèc rossegant enquiath tribunau.

Eth jutge, un chòt vielh, les hec a explicar er ahèr. Finaument eth monard didec:

—Er arròs ère mèn!

—Era coa mia!— assegurèc era tortuga.

—*Er arròs ère mèn!*

—*Era coa ère mia!*

Eth jutge ara fin comprenec çò que passaue. E cridèc a un tigre dera guàrdia.

—*Talha era coa ad aguest monard espavilat!*

Eth monard en escotar aquerò, comencèc a cridar:

—*Pietat! Pietat! un monard sense coa! Toti se n'arriràn de jo! Pietat!!*

Mès eth jutge lo manèc carar!

—*S'aquerò qu'eth monard trape en camin ei deth monard, aquerò qu'era tortuga trape en camin ei dera tortuga.*

E a partir d'aqueth moment ad aqueth monard lo cridèren "Eth lairon mentidèr sense coa"

Damb tot açò se passejaue peth vaishèth un ratpanat en tot contemplar eth polit blu deth cèu e se tròbe damb era vop que minjaue.

Aguesta le demane:

—¹²¿Has comido?

Eth ratpanat le respon:

—Ya lo he hecho.

—Si no te habría dado un poco —le ditz era vop.

Londeman eth ratpanat se tròbe damb era vop, que minjaue un aute còp, e alavetz pensèc:

Se me torne a demanar s'è minjat le diderè que non, e atau me'n darà.

—¿Has comido? —le torne a demanar era vop.

—No, hoy todavía no.

—Pués ya es hora que lo hagas! —le ditz era vop— e atau eth praube ratpanat seguic eth sòn camin vaishèth enlà.

—¿Dónde vas con tanta prisa? —diguec era vop— espera y hablamos un rato.

¹²Dialòg en castelhan.

Eth ratpanat se sètie ath sòn costat e comencen a blagar. Aguest li conde d'a on ven.

Era vop l'escote e li ditz:

—¿Conoces la historia del Águila, el Oso y el Murciélago?

“Conden es mès vielhs d’Aran que hè fòrça ans era agla e er os se despartien eth govèrn des animaus. Manaue er os sus es isards, es lops e d’autes bèsties de quate pautes que poblauen era planeta. Era agla pera sua part, dictaue prudenti reglaments que manauen era vida e es costums des audèths. Un dia s’amassèren es dus soberans.

—As de saber qu’eth ratpanat me balhe problèmes! —didec era agla.

Quan li semble ben, ditz qu’ei un audèth e se barrege damb eri, en tot díder que vòle com eri! Mès, quan non l’interèsse e a de seguir es mies leis, ditz qu’ei un mamifèr, e donc ua bestionha dera tua jurisdicción.

—Reòsca! —didec er os tot enfadat—. *Quan sagi de dider-li tot çò qu’a de hèr e es règles qu’a de seguir, se nègue a complir-les allegant que, coma vòle, ei un audèth.*

—Donques jo non lo voi pas en mèn regne —ditz era agla.

—Ne jo en mèn! —exclamèc er os.

Convençudi es dus qu’eth ratpanat ère un shinhau egoïsta e tracassièr e sonque disposat a desobedir decidissen expulsar-lo des sòns regnes”.

Damb açò sonque se mos vò díder que qui pren dus partits gesserà perjudicat e aurà desconfiança per toti es costats.

Mentrestant arribe eth barquèr a on ei era vop e le ditz:

—Ara auràs de pagar!

—Ben, te voi díder ua auta vertat: era net non arribarà jamès ath dia.

—Tot el que vulguis, però això no són diners!

—Ja te pagarè òme, quan arriba en er aute costat.

Arribèc era net. Ère era darrèra deth viatge, lèu arribarie en sòn destin, ère nerviosa, non podie pas dromir e gessec a passejar ua estona. En cèu i auie ua lua plan beròia. Era vop non podie deishar de guardar-la, sense dar-se’n compde dues lèrmes li baishèren pera maishèra.

—Qué te passe? —li demanèc un daufin que nadaue ath costat deth

vaishèth.

—Donques guarda, sò enluernada dera lua tan beròia que i a aué e m'è metut trista pensant ena mia estimada Val d'Aran —li responec era vop. E diguec:

—En Aran tanben auem aguesta lua plea tan polida, quan la guardes te vien ganes d'agarrar-la e non deishar-la anar. Quan èra petita un dia pugè ath cap deth tuc de Molières entà sajar de prener-la, mès quan siguí ath cap, era lua seguie estant massa nauta.

—Açò que me condes ara, me rebrembe a ua istòria qu'auem ena mar Grana sus era lua, e s'as ua estona que te la condarè —li didec eth daufin.

“Ua net un daufin petit s'encuedèc de com ludie en cèu era lua, semblaue ua moneda d'aur. Daufinet pensèc qu'aquerò ère era causa mès polida que jamès auie vist.

—Tant ei qué sigue, voi aue'c —pensèc eth petit daufin.

—Qué posqui hèr? Ja sai! sautarè e sautarè enquia que la hèsca a baishar.

—BOING! iBOING! iBOOING! iBOOOING!

Mès hège tan de tapatge que desvelhèc a un pofre que dromie placidament.

—Qué dimònis ei aquest tapatge? —didec eth pofre.

—Adu! —responec eth daufin—. Pròvi de baishar aquera causa tan ludenta d'aquiu naut.

—Te referisses ara lua? —demanèc eth pofre.

—Ara ja sabi com se cride, LUA!, quin beròi nòm —responec eth daufin.

—Non t'esfòrces en sajar d'agarrar-la, jamès l'artenheràs —afirmèc eth pofre—. Non ei tan apròp coma te semble.

Mès eth petit e inexpèrt daufin non ère dispausat a rendir-se.

—Qué pogui hèr entà baishar-la? —seguie pensant eth daufin—. Ja ac sabi, agarrarè un garròt e li flocarè patacs enquia hèr-la a quèir!

Atau que baishèc entàs prohondidats dera mar e agarrèc eth mast d'un vaishèth enhonsat hège plan temps.

—PIMMM, PAMMM,PUMMMMM...PIMMMM,PAMMM, PUMMMMM!

Daufin ère tan metut en sòn ahèr que non se'n daue compde deth tapatge que hège... E desvelhèc a un banc de sardines que cogitauen tranquil·lament.

—Daufin! —cridèren es sardines— Qué ei aquest tapatge ad aquestes ores dera net?

—Sardines! Sagi de hèr a baishar era lua.

—Non l'artenheràs jamès —afirmèren es sardines— Non ei tan apròp com semble.

Mès eth daufin non escotaue, non ère dispausat a rendre-se.

—Qué pogui provar mès... lançarè bèra causa e dera patacada, queirà —pensèc.

Trapèc ues òstres e les tirèc entath cèu.

—FIUUUU, FIUUUU, FIUUUUU!!!

—AIIIII! AIIIII! —se queishèren es òstres.

—Daufin, qué t'as tornat hòl?

—Com va? —les saludèc daufin— Voi hèr a baishar era lua!

—Non poiràs pas, ei plan luenh —afirmèren es òstres.

Eth nòste petit amic non ère pas dispausat a rendre-se.

Daufin encara ère ben joen e jamès auie sautat dehòra dera aigua que encara li hège pòur. Mès seguic endauant e comencèc a saltar. De cada viatge eth sòn saut ère mès naut, mès naut. En un d'aqueri sauts li semblaue que l'agarraue. En un aute saut estirèc eth morro, mès quan pensaue que ja l'auie, queigec.

—CHOOFFF!! En miei dera mar!

Era patacada siguec tan fòrta que quedèc immobil dessús dera aigua sense poder-se botjar. Tot ère en cauma...

—Ooohh ! Aiiii! AuUUU!

—Quina sòrt! —pensèc eth daufin.

—Se non m'a mancat arren! Un shinhau mès e ja l'auia!

Alavetz se'n dèc compde que bèra causa flotaue ath sòn costat. Ère un shinhau arropida, mès ère beròia e redona. Daufinet la reconeishec ath moment.

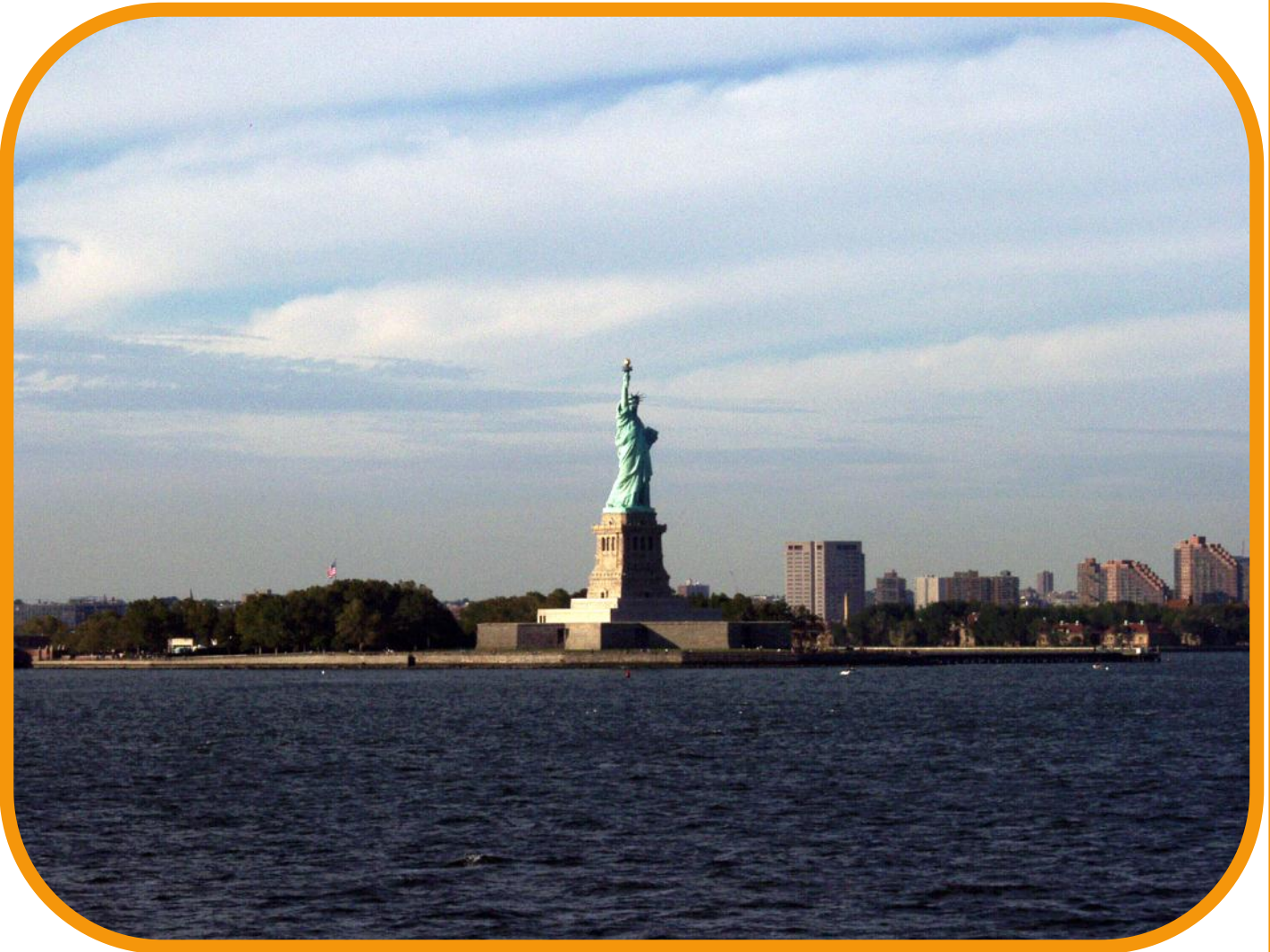
—Era lua! —sospirèc daufin—. Deu auer queigut damb jo!

Estirèc era man entà agarrar-la, mès en aqueth madeish moment quan la toquèc, era lua se trinquèc en mil bocins e desapareishec. Daufin s'enhonsèc laguens dera aigua e comencèc a plorar.

Eth pofre, es sardines e es òstres s'apropèren.

—Te trapes ben? —demanèc eth pofre.

—Jo òc —responec entre plors eth daufin— mès era lua non! Quan è podut baishar-la dempús l'è trincada. Ère tan polida, tan beròia... e ja non tornarè a veder-la jamès!

—Non as podut pas baishar-la e encara mens trincar-la! —li responeren es sardines.

—Ben segur que tornaràs a veder-la! —afirmèren es òstres.

Toti amassa pugèren de laguens dera mar e quan treigueren eth cap guardèren entanh cèu.

—Ohhh! Non ei trincada! Ei mès polida encara— didec daufin.

Heren camin e mès camin, e a plaser se comencèc a veir ua grana taca

escura, emergenta dera broma e deth blu dera mar. Pòc a pòc s'apròpen es gaviòtes, en sòn vòl saludèren ath batèu que venguie dera vielha Euròpa.

A tot darrèr s'arturèc eth vaishèth e comencèc a arribar en pòrt gent de pertot, cercant trebalh tà aufrir-se a descargar era marchandissa; alavetz eth barquèr trobèc ara vop e le didec:

—Ara as de pagar, abans de baishar.

—Ben, òme! Se mès non, deisha-me méter es pès en tèrra.

Quan auèc baishat, era vop hec tres passi e le diguec ath barquèr:

—Ahhh! se me desbrembaue era auta vertat: un, dus, tres... Se toti te paguen coma jo non te calerà cap pòrtamonedes!

E seguic era vop eth sòn camin per aqueres tèrres naues e vèrges damb era idia de hèr fortuna.

Des aventures qu'aquiu le passèren e se hec grana fortuna o non, aguesta qu'ei ua auta istòria.

Cataclìc, cataclat, conde finit, conde acabat.

Prepauzes

de treball

Aspectes generals

1 Explica brèument quin ei eth tèma principau dera òbra:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 Selecciona es tres moments dera istòria que t'agen impressionat més.

.....

.....

.....

.....

.....

3 Un viatge liejut eth libre as podut observar que tracte ua tematica fantastica. T'agraden es relats fantastics?

.....

As liejut d'auti relats o condes sus aquest madeish tèma? Met un exemple.

.....
.....

4 Conda-mos en ues ueit linhas un hèt imaginari (un sòn, ua istòria...)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5 Qui ei eth narrador?

.....

6 Hè un esquèma des personatges principaus e des segondaris. Explica com son. Pensa que son disparièrs en cada capítol.

Principaus	Segondaris

7 Entre toti es personatges que gessen ena novèlla, n'í deu auer bèth un que t'age cridat mès era atencion qu'es auti.

a) Ditz damb quin personatge t'as identificat mès.

.....

b) Explica perquè t'identifiques mès damb aquest e non pas damb un aute.

.....
.....

c) Se poguesses èster un personatge segondari dera narracion, quin t'agradarie èster? Rasona era tua resposta.

.....
.....
.....

8 Quin moment dera narracion t'a semblat eth mès interessant?
Conda-lo damb es tues paraules.

.....

.....

.....

.....

9 A on se desvolopen es accions e hèts?

.....

.....

.....

10 Escriu eth nòm de tres bèsties que non agen apareishut en libre,
mès des quaus t'agradarie liéger bèra istòria.

.....

.....

11 Escriu ua petita istòria o conde sus aquesti animaus.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12 Cerca en diccionari eth significat de 20 paraules desconegudes entà tu.

.....

.....

.....

.....

.....

13 Ara que ja coneixes eth final, imagina e escriu com pòs contunhar era istòria.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14 Penses qu'eth títol dera novèlla se correspon damb eth contengut?
Explica perquè?

.....

.....

.....

S'auesses de pensar un aute títol entath libre, quin meteries?

.....

15 S'auesses de recomanar era òbra a un companh o companha, qué li diries?

.....

.....

16 Imagina que te manen un diboish entà ilustrar era istòria.
Diboisha-lo.

1. Era vop e eth grilhon

1.1 Perqué entren en combat era vop e eth grilhon?

.....
.....

1.2 Quini animaus cerquen entara sua armada:

-Animaus petiti:

.....

-Animaus grani:

.....

-Quini guanhen era guèrra?

.....

1.3 Qué demane eth grilhon?

.....

a) Ena nòsta societat penses que tanben passen ahèrs com aguesti, ei a díder, i a persones que se senten superiores a d'outes?

.....

b) Quini penses que pòden èster es motius? Met exemples.

.....

.....

.....

c) T'as sentut menspredat bèth viatge? Explica'c.

.....

.....

.....

1.5 De toti es animaus que gessen en aquest prumèr capítol, quin t'a agradat mès? Perqué?

.....

.....

.....

1.6 Cerca informacion sus er animau escuelhut e dempús diboisha-lo.

.....

1.7 Sabes qué ei ua onomatopèa? Definís-la.

.....

.....

1.8 En aquest capítol ne gessen bères ues. Cerca-les.

.....

.....

Escriu-ne d'autres que coneishes:

.....

.....

1.9 Qué vòlen díder es expressions "boca de net", "coishin-coishan", "anin-anan"?

.....

.....

.....

Escriu ua frasa damb cadua d'eres.

.....

.....

.....

2. Era vop e eth corbàs

2.1 Respon:

a) Qué li demane era vop ath corbàs?

.....

b) Entà qué?

.....

c) Com acabe era istòria?

.....

d) Perqué ei trista Caparroja?

.....

e) Quin conselh li da era vop?

.....

Rebremba:

Sinonims:

Son paraules qu'an un significat similar o parièr, mès an ua diferenta escritura, encara que se referissen ara madeisha causa. An de pertànher ara madeisha categoria gramaticau.

2.2 En aquest fragment auràs de cambiar era paraula soslinhada per ua auta de sinonima:

Era mia vida ei plea de **malurs**¹, es amos qu'em trèn tard, qu'em barren d'ora, en mes d'abriu que me n'anarè per aci u e per aqui u damb era lata cap der arriu.

Sò **magra**², non vali arren, es comes que me hèn fliu, fliu! En mes de mai que'm meteràn ua **truquèra**³, e me n'anarè de sèrra en sèrra.

Entà Sant Joan se non è ua bona anhèra qu'em treiràn era gargamèra.

En **escotar-te**⁴ me ven tath cap era istòria des oelhes **charraires**⁵. Era **istòria**⁶ ditz atau: un pastor cromptèc un **ramat**⁷ de oelhes.

1

2

3

4

5

6

7

2.3 Ena lectura ges era expression "**Ath sant córrer**". Qué vò díder? Ne coneishes bèra ua mès?

.....

.....

2.4 Campa en un atlas geografic dera Val d'Aran er itinerari que hè era vop en aquest capítol.

.....

.....

.....

.....

2.5 D'aquesti adjectius, quini haries a servir entà definir aquest capítol?

Divertit

Ironic

Engüegiu

Realista

Fantastic

Autobiografic

Intrigant

Estonant

3. Era vop e er os

3.1 En aquest capítol mos parle deth cabilac, ua espècia en perilh d'extincion e pròpia dera Val d'Aran.

Respon:

a) Cerca eth nòm científic de "cabilac".

.....

b) Quin ei eth sòn abitat?

.....

c) En Espanha les podem trapar en tres arrius, quini?

.....

d) Com se reproduissen?

.....

e) Cerca-ne ua fotografia.

Rebremba:

Antonims:

Son aqueres paraules qu'an significats contraris o opausats.

An de pertànher ara madeisha categoria gramaticau.

3.2 En aquest fragment auràs de cambiar era paraula soslinhada per ua auta d'antonima:

Un còp **shuta**¹ e tota **espantoriada**² non gòse campar laguens der arriu qui li a volut hèr mau, mès sap qu'a de **filar**³ d'aquiu.

Mès era curiositat ei mès fòrta qu'era pòur e se revire, laguens dera aigua ve un peish d'ua forma un shinhau **estonanta**⁴.

Eth cap gran e planèr dorsaument damb ua espia a cada costat. Obsèrve tanben dues aletes e ua ath darrèr que se li **alongue**⁵ coma ua coa.

1

2

3

4

5

3.3 En conde se mos ditz qu'er os semblaue "èster un bon jan", qué vò díder aquesta expression?

.....

3.4 Era vop ditz qu'a d'anar tà batialhes. Quini tres nòms li ditz ar os qu'an metut?

.....

Qué penses que vòlen díder?

.....

.....

3.5 Segur que coneishes es normes d'accentuacion. Aciu as un fragment sense accentuar. Met-li es accents:

E het era guerra damb eth grilhon, mes non podi her arren e perdi. E volut pujar enquiath Ceu damb es ales deth corbas e de poc que m'aucisqui. E volut agarrar bera truita en Garona damb ua horquilha, e sai cap se non e agarrat ua paumonia...

—En so harta!!! Me'n vau!

—Ben! Non t'enfades pas, posa-te damb jo —ditz er os—, que d'aciua estona mo'n anaram a minjar un brinhon.

—Reosca! e tanta hame qu'er estomac m'arribe enes pes.

4. Era vop e era oelha Caparroja

4.1 Era oelha Caparroja parle damb era fonetica deth parçan de Bausen e Canejan. Quina penses qu'ei aguesta prononciacion.

.....

.....

4.2 Tanben i a lexic que non se hè a servir ena rèsta dera Val. Cerca-lo:

.....

.....

.....

4.3 En aquest saussèr de letres gessen es sies terçons. Cerca-les:

-Arties e Garòs

-Castièro

-Lairissa

-Marcatosa

-Pujòlo

-Quate Lòcs

F	L	Q	W	E	T	C	S	J	A	V	H	H	R	V
T	K	L	O	L	Ò	J	U	P	H	B	R	L	Y	M
P	L	S	Ò	R	A	G	E	S	E	I	T	R	A	A
U	F	V	I	W	J	U	E	H	J	B	Y	I	B	R
T	K	Y	K	W	Z	J	S	B	P	B	E	M	V	C
A	A	M	W	K	O	S	R	Z	K	G	O	Q	W	A
M	G	A	K	D	G	C	K	W	L	B	R	Q	Y	T
P	E	H	S	D	E	Ò	Y	U	A	G	È	X	Z	O
U	F	Z	U	C	V	L	P	B	S	P	I	X	F	S
O	C	O	O	L	W	E	L	F	S	T	T	T	U	A
V	E	R	G	T	R	T	Y	G	I	M	S	B	I	N
Z	J	H	H	F	B	A	U	J	R	W	A	K	C	D
Y	Q	T	H	U	N	U	Q	P	I	X	C	E	C	H
T	D	R	W	Y	H	Q	V	C	A	U	T	K	R	L
J	J	D	C	I	L	U	M	R	L	C	X	C	Y	J

4.4 A quin terçon pertanhes tu?

.....

4.5 Era vop arribe en estanh Long de Liat. Sabes a on se trape ? A quin terçon pertanh?

.....

4.6 En darrèr conde mos parle dera net magica de Sant Joan. Segur que sabes qu'ena Val d'Aran se celèbre aguesta net.

a) En quini dus pòbles ei era Hèsta Major?

.....

b) Explica brèument que se hè en cada pòble.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4.7 Classifica es determinants soslinhadi deth fragment e cerca toti es articles contractats.

I auec un temps en qu'es animaus e es persones viuien erosi ena Val d'Aran, es tèrres èren plies d'aliments. Non les mancaue arren, e eth patiment se desconeishie en aguest parçan.

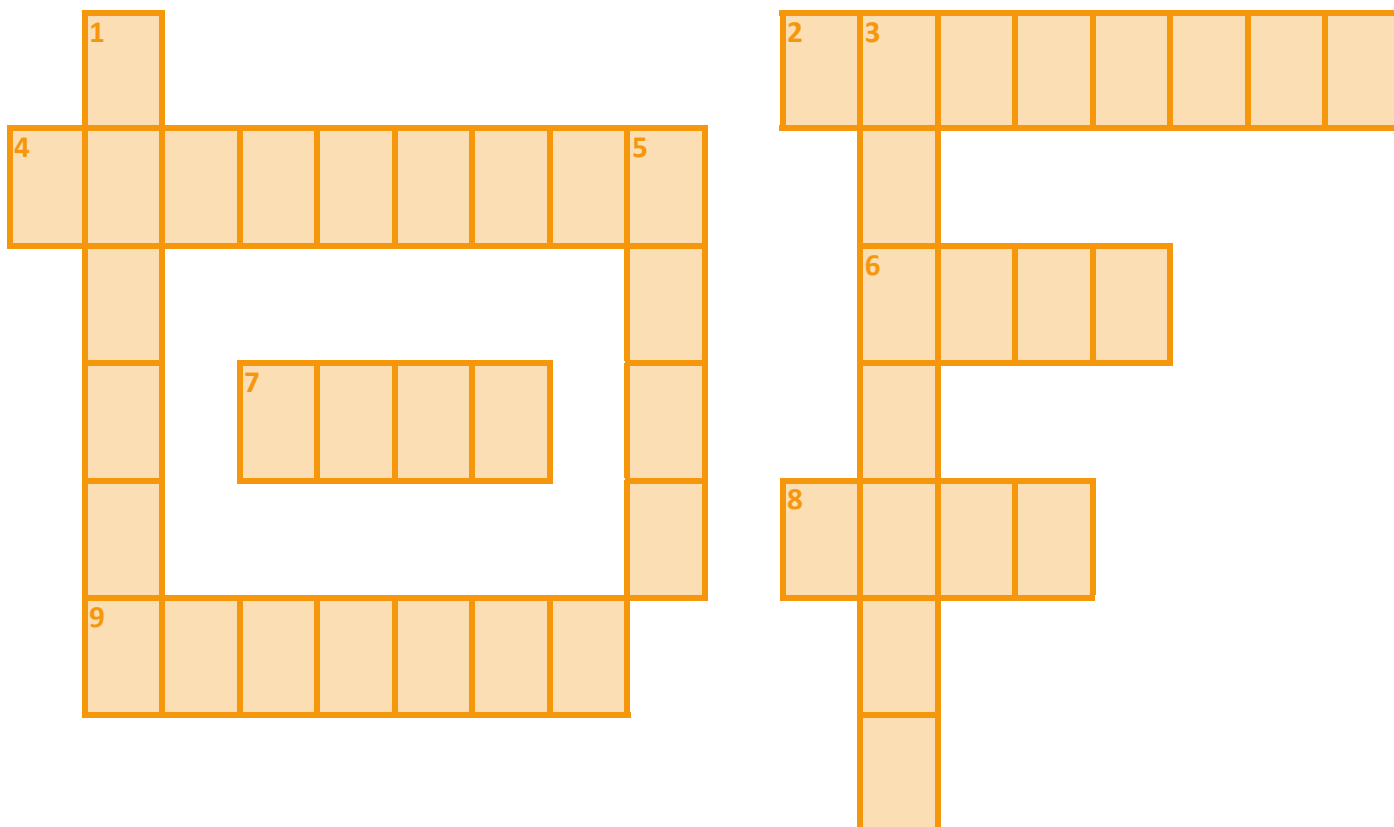
Conden tanben que i auie era reina des hades dera aigua que viuie en estanh Long de Liat.

Gessie cada dia cap ath ser deth hons dera aigua entà contemplar tot eth sòn terrador.

Determinants	Articles contractats

5. Es crabes dera Lenganha

5.1 Complèta:

ORIZONTAU

2. Vielha pertanh ad aquest terçon.
4. Terçon a qué pertanh era vop.
6. Part deth còs que se lecaue era vop.
7. Lòc a on se tròben es dus animaus.
8. Minjar que servic era vop.
9. Sinonim de vop.

VERTICAU

1. Animau convidat a dinar.
3. Utisi que hè a servir era gauèca entà servir eth minjar.
5. Pòble a qué pertanh era gauèca.

5.2 Cerca informacion sus era gauèca, enes libres, en internet, etc.
Complèta dempús aguesta ficha:

a) Com ei?

.....

b) Com s'alimente?

.....

c) A on viu?

.....

d) Quines costums a?

.....

6. Eth gat e er arrat

6.1 Qué vòlen díder es expressions:

a) Cap de coja

.....

b) Jamès plus se'n saberà de tu!

.....

c) Vos qu'ètz tan degordit

.....

d) Passar cap enjós

.....

6.2 Cerca es vèrbs d'aguest fragment e ditz quin ei eth sòn temps verbau:

I auie un còp peth camin Reiau que caminaue tot perdut un gat pòc esdegat. Ère un shinhau espantat pr'amor que non sabie pas a on ère casa sua.

En madeish camin se trapèc damb un arrat, aguest en veder-lo tanben s'espantèc, ère ath dauant deth gat e aguest seguraments se lo nhacarie d'ua mossegada.

.....

.....

.....

.....

6.3 Eth conde mos parle dera amistat d'un gat e un arrat. Penses qu'ei possible?

.....

Pòden barrejar-se es races? En coneishes bèth cas? Conda-lo:

.....

.....

.....

.....

6.4 Ara fin deth conde se mos ditz "Jamès auie pensat poder èster amic deth sòn piri enemic". Penses que podem arribar a èster amics des nòsti enemics? Rasona era responsa.

.....

.....

.....

.....

.....

7. Era vop e er esquirò

7.1 En aquest capítol mos conden ua istòria de vertuts. Segur que tu as granes vertuts, mès tanben defèctes. Conda-mo'les.

Vertuts	Defèctes

7.2 Era vop se trobèc damb es vertelhs d'Arró, chaunets de Vilamòs, es mortiers de Betren, es larcans d'Arròs, es cernalhèrs de Bausen, es anditos de Bossòst, e es cargòlhs de Casau. Com ben mos ditz aciu cada pòble d'Aran a un subernòm entà designar as sòns abitants.

Cerca quin ei eth deth tònn pòble e explica-mos perquè se vos ditz atau:

.....

.....

.....

.....

Escriu eth des tòns companhs:

.....

.....

.....

7.3 Er esquirò li ditz ara vop "Qui ei beròi ena cunhèra ei lèg ena carrèra". Qué vò díder aguesta expression?

.....

.....

7.4 Er esquirò ei deth Terçon de Pujòlo. Escriu es pòbles que pertanhen ad aquest parçan.

.....

.....

7.5 Tanben parle damb era fonetica pujolenca. Explica dues caracteristiques pròpies deth parlar d'aquest terçon:

.....

.....

7.6 As entenut a parlar deth Tamarro? Qué penses que pòt èster?

.....

.....

8. Era vop en Barcelona

8.1 As vist bèth viatge un pòrt? Qué penses que i pòs trapar? Hè-ne ua petita descripcion.

.....

.....

.....

.....

.....

8.2 Eth capitan deth vaishèth parle en francés. Sabes d'a on proven aguesta lengua?

.....

.....

8.3 Tanben mos ditz que parle en patuès. Cerca informacion sus eth patuès (qué ei, a on se parle, d'a on proven...)

.....

.....

.....

.....

8.4 Qué vò díder era expression "venguien de vrenhes en çò nòste"?

.....

.....

8.5 Eth capitan cante cançons araneses. Ne sabes d'autes? Quines?

.....

.....

8.6 Qué ei un arrepervèri?

.....

.....

Escriu-ne bèth un e explica eth sòn significat:

.....

.....

.....

.....

9. Era vop camin d'America

9.1 Escriu es tres vertats que li ditz era vop ath barquèr.

.....

.....

.....

9.2 Ara escriu es responses deth barquèr.

.....

.....

.....

9.3 Penses qu'a actuat ben era vop? Rasona era tua resposta.

.....

.....

.....

.....

9.4 Damb quini animaus se trape en vaishèth?

.....

Met-les un nòm.

.....

9.5 Resumís eth conde deth monard e era tortuga.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9.6 Ara fin deth dusau conde se mos ditz "qui pren dus partits gesserà perjudicat e aurà desconfiança per toti es costats". Penses qu'açò ei cèrt?

.....

.....

.....

.....

9.7 As pensat bèth viatge a on t'agradarie anar de vacances? Guarda aquesta mapa deth mon e escriu eth nòm de cinc païsi que te shautarie visitar e explica perquè.

.....

.....

.....

.....

9.8 Pensa que tu ès era vop. Envia ua postau des dera ciutat a on penses qu'as arribat as tòns amics dera Val d'Aran. Conda-les coma te van es causes, çò qu'as hèt o vist...

.....

.....

.....

.....

A large, light-orange rounded rectangle with a dark orange border, containing seven horizontal dotted lines for writing.

Notes

A series of 20 horizontal dotted lines for writing notes.

Notes

A series of 20 horizontal dotted lines for writing notes.

Autors des fotografies:

Nike Sh (fotografia dera entèsta)

Luis Fernández García (fotografia dera pag. 4)

Wallyir (fotografia dera pag. 7)

Johannes Wienke (fotografia dera pag. 19)

Bobby (fotografia dera pag. 23)

Luisrock62 (fotografia dera pag. 25)

Pictureme (fotografia dera pag. 31)

Lali Masriera (fotografia dera pag. 34)

Mconnors (fotografia dera pag. 43)

Adam Kahtava (fotografia dera pag. 76)

Autors des hònts:

Hònt: Psicopatologia de la vida cotidiana. Autor: Daniel Werneck

